

ТЫЗЭКЪОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 142 (23071)

2024-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ

ШЫШЪХЪЭИУМ и 7

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Мы илъэсым — еджэпИитф

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным иунашьохэм кьадыхэлъытагъэу Адыгеим гъэсэныгъэм ихэхъоныгъэ ылъэныкъоклэ юфшлэнхэр лъагъэкълуатэх. Мы илъэсым еджэпИитфымэ яшын аухынэу агъэнафэ — Мыекъуапэ, Тэхъутэмыкъое ыкли Мыекъопэ районхэм.

Мыекъопэ районым ипсэуплэу Табач-нэм дэтыр ахэм зэу ащыщ. Мыщ еджэплэу щашырэм псэолъэшын юфшлэнхэр зэрэщыкloxэрэм тыгъуасэ зыщигъэгъо-загъ Къумпыл Мурат.

(ИкIаух я 2-рэ нэклуб. ит).

М. Гордышов

Мы ильэссым — еджэпИитф

(ИкIаух).

ЮфшIагъу дэкIыгъом джащ фэдэу хэлэжыагъэ АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэу КIэрэщэ Анзаур, АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэ игуадзэу Виктор Орловыр, АР-м гэсэнныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Евгений Лебедевыр, АР-м мэкьюмэщымкIэ иминистрэу Къуанэ Анзаур, муниципальнэ гэпсыкIэ зилэ МыекIопэ районым ипашэу Михаил Марьиныр, «Стройзаказчикым» ипашэу Хьаджымэ Аслъан, пшъэдэкIыжъ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «МАРК-Сервисым» игенеральнэ пашэу Цуекъо Мурат.

ПсэупIэу Табачнэм шашырэ унэр МыекIопэ районым гэсэнныгъэмкIэ и Гупчэу N 2-м хэхъэ. Ар нэбгырэ 250-мэ ателытагъ ыкIи кIэралыгъо программэу «Къоджэ псэупIэхэм лъэныкIо зэфэ-шъхьафхэмкIэ хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэ-ныр» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэу агъэпсы. ПсэолъэшIыныр зыщылорэ чIыплэм зеблагъэм, Адыгеим и Лышхъэ уасэ афишIыгъ юфшIэнхэр зэрэзэшIуахырэм идэгъугъэрэ ипсынIагъэрэ.

Къатиш хьурэ унитIоу зэпырыкIыплэр азыфагу зыдэтхэр зэтыралъхьэгъах. Мыхэм къадыхэлъытагъэх кабинетхэр, егъэджен-кыдэгъэкIын пщылэхэр, спорт ыкIи актовэ залхэр, клуб ыкIи кружок юфшIэным телъытэгъэ псэуалъэхэр, тхылъеджаплэр, шаплэр, Iэзаплэр, Iэ-пылэгъу псэуалъэхэр.

Джащ фэдэу еджаплэм кыпIэульэу спортым зыщыпылтыштхэр ыкIи зызцагъэпсэфыштхэ чIыплэхэр агъэпсыштых. Пстэуми атефэщтыр сомэ миллион 416-м ехъу. Джырэ уахътэм псэолъэшIхэм унэклоцI юфшIэнхэр агъэцэкIэх, инженер псэуалъэхэр ращэх, чэур агъэуцу, еджаплэм ишагу зэтырагъэпсыхъэ. Анахъэу анаIэ зытырагъэтыштыр Хэгъэгу зэошхом хэлэжыагъэ ячIыплэгъу дзэкIолIхэм яса-угъэтэу шIэжъ ыкIи патриотическэ зэ-

хахъэхэр зышашIыхэрэм игъэкIэжыын.

Мы ильэссым ыкIэ нэс юфшIэнхэр зэкIэ кызыраухыштхэр псэолъэшIхэм кIауагъ. Табачнэм щыпсэухэрэмкIэ еджэпIакIэм икызылэхын бэрэ зэжэгъэхэ хьугъэ-шIагъэу хьушт, сыда зыпIокIэ тапэкIэ ар зычIэтыгъэр жьы хьугъагъэ. Мы юфыгъор АР-м и Лышхъэ изэнкIэ зэдэгъушIэгъухэм ащыщ кышIалъытагъэ. КъумпIыл Мурат чIыплэхэм ащыпсэухэрэм зэлукIэгъухэр адыриIэхэ зэхьум, зэкIэми апэу зэшIохыгъэн фэе юфыгъохэр агъэнэфагъагъэх ыкIи ахэм ягъэ-цэкIэн ыуж ихьагъэх. Мыхэм ащыщ хьугъэ жьы хьуи Iуахыжыгъэм ычIыплэкIэ еджэпIакIэм ишIыны. Джырэ уахътэм Табачнэм щыпсэурэ кIэлэцIыкIухэр гъунэгъу псэупIэу Краснооктябрьскэм иеджаплэ ащэх. ИльэсыкIэм кышIублагъэу ахэр джы япсэупIэ дэмыкIыхэу лъэхъаным диштэрэ еджэпIакIэм гэсэнныгъэ щызэрагъэгъотын альэкIышт, мыщ егъэдженыр зыкI гэсэнныгъэм ипредмет пстэухэмкIэ щызэхашэшт (а 1 — 9-рэ классхэр), джащ фэдэу очнэ-заочнэ егъэдженыр (я 10 — 12-рэ классхэр); коррекционнэ класситIуи зэхашагъ.

Тыгуасэ псэолъэшIыныр кыпIыыхъэ-зэ КъумпIыл Мурат пшъэрылхэр афишIыгъэх юфшIэнхэм япIалъэрэ ядэгъугъэрэ афэгъэхьыгъэу, социальнэ объектхэм яшIынкIэ юфшIэкIэ амалэу кIалэкIэхьагъэм елIытыгъэу шэпхъэшIухэр нахъ кыыхахыхъэ псэунхэу. Адыгеим и Лышхъэ афигъэпытагъ юфшIэнхэр зэдагъэцэкIэнхэу: еджаплэм лъэхъаным диштэрэ псэуалъэхэр ыкIи оборудованиер чIагъэуцозэ кыпIэульэ чIына-лъэри зэтырагъэпсыхъанэу, ар зэрэнэ-фынэштIым, транспортыр кызырэлухъа-штIым анаIэ атырагъэтынэу.

«УФ-м и Президентэу Влади-мир Путиным иунашъоу гъэсэ-

ныгъэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэ-ным зэкIэлъыкIоу тыдэлажэ. Къэралыгъо программэхэм, лъэпкъ проектэу «Гъэсэнныгъэм», «Единэ Россием» ипартийнэ проектхэм яамалхэр анахъ иIуагъэ къатэу дгъэфедэнхэм тыпыл. Федеральнэ Iэ-пылэгъум ииIуагъэкIэ охътэ благъэм еджэпIэ чIыплэхэм бэу къахэхъошт ыкIи щыIэхэр нахъ хъоо-пшау хьуштых. Мыщ дэжыым тыпыл къалэми, къоджэ псэупIэхэми егъэдженымкIэ амалэу яIэхэр зэфэдэ

тишIынхэм. Мы юфшIэным изэфэхьысыжъхэм ащыщ джы-ри шIэхэу къэтлэгъэушт — Табачнэм ильэссым ыкIэ нэс кIэлэ-цIыкIухэм яегъэджен, шIэны-гъэ, пIуныгъэ дэгъу агъотыным анае лъэхъаным диштэрэ амалхэр иIэхэ хьушт. ТэркIэ апишъэу щыт республикэм исыд фэдэрэ чIыпIи цIыфхэм ящылэ-ныгъэ ишIэхъэшIухэм адиштэу щыдгъэпсыныр», — кыыхигъэ-щыгъ КъумпIыл Мурат.

АР-м ипресс-кIулыкIу кытIэкIи-гъэхъэгъэ къэбарымкIэ.

ЮфшIэнкIэ къафэфедэшт

МыекIопэ къэралыгъо технологическэ университетым программэу «Фермерым иеджаплэ» зыфилорэм изэфэшIыжыын щыкIуагъ. А программэр зыкIугъэхэм пхъэшхъэ-мышхъэхэм якъэхьыжыынкIэ ыкIи былымхъуным зегъэушъомбгъугъэнымкIэ ялэпэлэсэнныгъэ зэрэхагъэхъагъэр кызыушыхъатырэ дипломхэр къаратыжыгъэх.

Сыхъат 250-м программэр телъытагъэу щытыгъ, теориемкIэ — сыхъати 150-р, хэушхъа-фыкIыгъэ дисциплинэ зэфэ-шъхьафхэмкIэ — сыхъати 100. Анахъ лъэшэу анаIэ зытырагъэ-тыгъэр практикэр ары.

Апшъэрэ еджаплэм илофышIэхэм кызырэхъагъэщыгъэмкIэ, Адыгэ Республикэм иагропро-мышленнэ комплекс ихэхъоны-гъэкIэ мэхъанэшхо зилэ юф-тхьабзэу щыт «Фермерым иеджаплэ». Ащ даклоу гъэхъагъэ хэлъэу фермер хьызмэтшIа-плэхэр зэхэщэгъэнхэмкIи ар амалышIу.

2021-рэ ильэссым кышIегъэ-

жыагъэу Адыгэ Республикэм а программэр щыпхырашIы. Лъэ-ныкIуишIмэ: МыекIопэ къэра-лыгъо технологическэ универ-ситетым, АР-м мэкью-мэщымкIэ и Министерствэ ыкIи Iахъэхэлъ обществэу «Россельхозбанкым» зэдашIыгъэ зэзэгъыныгъэм тетэу ар агъэцэкIэ. Фермер хьызмэтшIаплэр нахъ шлогъэ ин хэлъэу зещэгъэным ар фытегъэ-псыхъагъ, пхъэшхъэ-мышхъэ-хэр къэгъэкIыгъэнхэмкIи, бы-лымхъуным (мыш хэхъэх щэмрэ лымрэ кызытыхэрэр) хэхъоны-гъэ егъэшIыгъэнымкIи ащ ишIуа-гъэ къэкIошт.

— ЮфшIэныр езыхъэжыгъэ-

кIэ фермерыбэ мыщ щеджагъ. 2021-рэ ильэссым нэбгырэ 25-мэ ялэпэлэсэнныгъэ зэрэхагъэ-хъуагъэр кызыушыхъатырэ дипломхэр къаратыжыгъэх. 2022-рэ ильэссым ахэм нэбгы-рэ 35-рэ къахэхъуагъ. 2024-рэ ильэссым нэбгырэ 43-мэ яшIэ-ныгъэхэм ахагъэхъуагъ, ахэм ащыщэу 25-р зыфытегъэпсы-хъагъэр пхъэшхъэ-мышхъэ-хэм ядэлэжъэн, 10-р — бы-лымхъуным изегъэушъом-бгъун, нэбгыри 8-мэ сертифи-катхэр къаратыжыгъэх кур-сыр кызыраухыгъэм ишы-хъатэу, — кытыгъ МКЪТУ-м ипресс-кIулыкIу.

ГухэкI ащыхъугъ

Бердиев Исмахыл-хьаджэм идунай зэрихъожыгъэм фэшI Адыгеим ыкIи Пшызэ шъолъыр ябыслъымэнхэм я Диндэ-лэжъапIэ ыкIи АР-м и Лышхъэ ащ илахылхэм афэтхъа-усыхагъэх.

Темыр Кавказым ислъам диным зыкышIыIэтыжыныым Бердиевым илахышхо хилъхъагъ. Къэрэщэе-Черкес Рес-публикэм имуфтиеу ыкIи Темыр Кавказым ибыслъымэнхэм я Координационнэ гупчэ итхьаматэу ильэс пчъагъэхэм юф ышIагъ. Лъэпкъ зэфэшхъафхэм ыкIи дин зэмылIэужыгъохэр зылэжыхэрэм язэгъурылоныгъэ игъэпытэн Исмахыл-хьаджэр ишыпкIэу дэлэжыагъ.

— Исмахыл Алай ыкIом ищыIэныгъэ гъогу Хэгъэгум псэмыблэжъэу узэрэфэлэжъэн фае ищысэтхыпI. Ислъам диным ищыIэныгъэ фигъэшIошагъэу, Къэрэщэе-Черкесым, Темыр Кавказым ямызакъоу, зэрэ Урысые Федерациеу лъэпкъ ыкIи дин зэшIуныгъэ арылгыным фэлэжыгъэ динлэжъэ пэрытэу ар щытыгъ. Тикъэралыгъо ибыслъымэнхэм ащ лъытэныгъэшхо фашишIыгъ, ныбжыкIэхэр пIугъэнхэм, шэн-хабзэхэр кыушхъумэгъэнхэм ишыпкIэу адэлэжыагъ. Адыгеим щыпсэухэрэм ацIэкIи сз сшхъэкIи Бердиев Исмахыл илахыл-благъэхэм сафэтхъаусыхэ, идунай зэрихъожыгъэр тыгу кIео. Игунахъэр фигъэгъунэу, ишIушIагъэхэр фигъэбэгъонэу Тхъэм телъIу, — кышIеIо АР-м и Лышхъэ защыфэтхъаусыхъэгъэ тхыгъэм.

ХьакIэмзые икIыхи ХьакIэмзые кIуагъэх

Адыгеим и ХьакIэмзые шыщхэр мы мафэ-хэм тыркуе ХьакIэмзые шылэх. ПстэумкIи купым нэбгырипшI хэт. Пчъагэм шыщэу 6-р ныбжьыкIэх. Мыхэм ягъус «Адыгэмакь» илофышIэу Анцокъо Иринэ. Непэ ехьулэу кьэбарэу шылэр ащ Тыркуем кьытфыритхыкIыгъ.

Джаш фэдэу гъунэгъу кьуа-джэхэми ашагъэх. Дзыбэ хьаблэ, Шапсыгъэ хьаблэ, Нащэ хьаблэ, Бырджы хьаблэ яунагъо-хэм ахьакIагъэх, чылагъохэр арагъэлъэгъуагъ.

НыбжьыкIэхэми культурнэ программэ шхьаф афызэх-гъэуагъ. Чэщдэхэр, джэгухэр пчыхъэ кьэс афашых. Тыркуе ХьакIэмзые икIэлакIэхэм ахэр зэхасэх. Адыгэ хабзэм кьы-дыхэлхытэгъэ кIэлэ-пшъэшъэ, бысым-хьэкиэ зэфыштыкIэхэр зэрахъэу зэхэтых, оредхэр кьа-лох, кьэшъох. Ащ ишIуагъэкиэ кьоджэ зэпэпчъэхэм ялэужы-кIэхэр зэпэблагъэ мэхъух.

ХЬАКIЭМЫЗ
Ибрахим —
тыркуе ХьакIэмзые
щыщ:

— КIалэхэр пшъашъэхэм кьалпылохъэх, джэгум, зэх-хъэм кIощтхэмэ унэм ращы-хъшъ кьашъэжыых. Ары тэ ты-зэраплугъэр. Тэри тилэужы-кIэхэр ауштэу тэгъасэх. Типшъа-шъэхэр язакъоу ежъэхэмэ кIоу афэтыдэрэп. ЗэхэтыкIэ тэрэ-зыр ахэлъын фæе. Ар тэры языгъэлъэгъунэу шытыри, язы-лоштыри.

ТыркуемкIэ адыгэхэр нахы-бэу зыщыпсэхуэрэр Дюздже чыгухэр ары. Апэ кьоджэ 65-м ехъу кьыщальтэщтыгъэ, непэ пчъагъэр 40 фэдиз. Тыркуем адыгэхэм, адыгэ койхэм мэхъэнэ ин ащыраты, лъытэныгъэ кьащыфашы, кьэралыгъо гъэ-псыным, сьд фэдэрэ лъэны-кьокIи, ялахышIу халхъэу алытэ. Адыгеим ихьакIэмзые-хэр адэжъ зэрэблэгъагъэхэр

гуапэ зэрэщыхъугъэр кьари-луагъ кьалэу Дюздже ипашэ культурэмрэ зекIонымрэкIэ игуадзэу Эсра Алемдар Оглу. ЛыкIо купыр ащ ыдэжъ ри-гъэблэгъагъ ыкIи «фэсапши» кьарилуагъ.

Адыгеим ихьакIэмзые-хэр джыри мэфэ заулэрэ тырку-ем кьэтыштых. Ифотхъэбзэ гъэ-шIэгъоныбэр кьапышылъ. Ра-хъухьагъэхэм ащыщ ацIэхэр зытетхэгъэ чыгхэр тыркуе ХьакIэмзые шагъэтысхъан-хэр. Фэдэ зэлъыкIо-зэхэтыр чылэхэм тапэки лъагъэкIотэщт. Илэс кьэс зэхъожьхъэ зэхэ-хъанхэр ямурад, ныбжьыкIэ-хэр зэрапхыштых.

АНЦОКЪО Ирин.

Кьэбар игъэкIотыгъэр
кьыкIэлъыкIощт.

Мыщ фэдэу, куп инэу, Адыге-им ихьакIэмзые-хэр якъуаджэ ицIэджэгъу чылэм зэрэблагъэ-хэрэр апэр. Бэдзэогъум ежъ тыркуе хьакIэмзые-хэр хьэ-кIаплэ кьэкилогъагъэх ыкIи ащ иджеуапэу шышхьэлум кьызы-ряжэхэрэр кьаралогъагъ.

Кьоджитум азыфагу зэкъош-ныгъэ-зэблэгъэныгъэ илэныр, зэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэнхэр, ныбжьыкIэхэр нэлуасэ зэфэ-шыгъэнхэр лъэныкьуитлуми япшъэрылъ.

ХЬАКIЭМЫЗ Рит —
Адыгеим и ХьакIэмзые
щыщ, культурэм и Унэ
ипаш:

— Ары, тиныбжьыкIэхэр зэ-рэшIэнхэу тыфай. Зэхэханхэ, дахэу зэхэтынхэ фæе. Ахэр тинеушых, шысэтыхыплэ зэфэ-хъужыштых, зэрэгъэсэжы-штых. Чылитур джаш фэдэу зэдэлэжъэнэу зэдэтштагъ.

ХЬАКIЭМЫЗ Эрдал —
тыркуе ХьакIэмзые
и Адыгэ Хасэ итхъамат:

— Кьэралыгъуитлум арыт кьоджэ зэцIэджэгъухэр зэш шыпкьэу шытынхэм 2014-рэ илэсым кьыщегъэжъагъэу ты-дэлажъэ. Адыгей ХьакIэмзыер илэси 150-рэ зэхъуми ащ ты-зэдыкIэтхэгъагъ. Джы культурэ ыкIи социальнэ зэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэнхэм фэшI нэбгы-рипшI хьурэ куп таджэ кьед-гъэблэгъагъ. Тигуапэу тызэрэ-лэгъу, тызэхэт.

ХьакIэмзые илэкило куп Ты-ркуем зыщылэр тхъамафэм кIахъэ. Мафэ кьэс програм-мэ гъэшIэгъон афызэхэгъэу-цо. ЫпэрапшIэу ХьакIэмзыерэ иунагъохэмрэ нэлуасэ афа-шыгъэх, рагъэблэгъагъэх, ахьа-кIагъэх. Андырхъуаехэр, Къуа-нэхэр, ХьакIэмызхэр, Пчэнлэ-шъухэр, Биданэкъохэр, Ма-мышхэр, Тырэкъохэр, Джары-мэхэр, Мамхыгъэхэр, Тхьагъа-нэхэр ыкIи нэмыкIхэр чылэм дэсых. Унэгъо 200-м нахыбэ мэхъух, зэкIэ адыгэх. Тимыльпэ-кьэгъухэр (ежъхэр ахэм лъэпа-кыкIэ яджэх) чылэм кьыдагъа-хъэхэрэп. Чыгу шызыщэфы зышIоигъор бэ, ау кьыдагъахъ-хэрэп ыкIи арацэнэуи афадэрэп.

A black and white photograph of a park area. In the foreground, a paved path leads towards a small, open-sided structure. The path is flanked by low stone walls. In the background, there are trees, a large open area, and a building.

A black and white photograph of a large, abstract stone sculpture. The sculpture depicts a figure riding a horse, with the figure's arm raised. The sculpture is set against a tall, narrow, vertical stone monolith. The base is a large, rough-hewn stone block. The background shows a cloudy sky and some distant structures.

бзылфгыгэр кышыхашыт. Ац кыгэлыгаго кошхыаблэхэм хыакэр зэрыкласэр ыки зэрэ-рагыблагэхэрэр. Илъэс 20-кIэ узэкIэбэжымэ, Адыгеим ыки Къэбэртэе-Бэлыкъар Респу-бликэм яапэрэ Президентыгэ-хэу Джарымэ Аслъанрэ Kloklo Валерэм саугъэтэр мэфэкI шыкIэм тетэу кызылвахыг.

Кошхъэблэ районь загъэпсыгъэр илъэс 90-рэ мэхъу

кIэракIэ мэхъу

Илъыгъэ Аслъан

Мэщытыр

Псэолъэ дахэу Кошхъаблэ игупчэ щагъэпсыгъэ мэщытыр зэбгъэпшэн щыIэп. Архитектурнэ псэолъэ анахъ дахэу шолъырым итхэм мыр ащыщ. 2022-рэ илъэсым гупыкI зилэ Хъэвсэкъо Анзор имылькукIэ, джащ фэдэу Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм я ДиндэлэжъапIэ илэпылэгъукIэ къоджэ гупчэм мэщытыр къыщашыгъ. Псэуалъэм квадратнэ метрэ 800 фэдиз къызылэуыты, ащ метрэ 30 илъэгагъ, IэзэнэджэпIитIу хэт, нэбгырэ 1000 фэдиз чIэфэ. Казань ыкIи Чэчэным ямэщыт дахэхэм яхъыщырэу, ямышыкIаеу гъэпсыгъэ. Кошхъаблэ хъакIэу къахIохэрэр апэ мэщытым еблагъэх, идэхагъэ зэрагъэлъэгъу. Цыфхэр мыщ бэу къэкIох, ислъам диным ишапхъэхэм ащагъэгъуазэх, Къурланым фырагъаджэх, къэзэрэщэхэрэм янэчыхъэ щатхы, урокхэр, лекциехэр афызэхашэх.

Чыюпсым исаугъэт

ПсэупIэу Натырбые иурамэу Краснэм чыгаеу тетым илъэс 200-м ехъу ыныбжъэу къалъытэ. Ащ метрэ 25-рэ илъэгагъ, чыгыпкъым метрэ 1,38-рэ ишъомбгъуагъ. 2019-рэ илъэсым мэкъуогъум и 27-м Натырбые дэт чыгаер Урысыем бэ зыныбжэ чыгыжъэу итхэм я Лъэпкъ реестрэ хагъэхъагъ. Тхыдэм къызэрилорэмкIэ, псэупIэр джыри амыгъэпсызэ чыгаер агъэтысхъагъэу ары. ЫпэкIэ псэупIэр зытет чыпIэр пщэу Натырбеим иягъэу къало. Кавказ заом илъэхъан чыгаем дэжэ дзэкIолIхэм ыкIи офицерхэм зыщагъэпсэфыщтыгъ. Нэужым, 1880-рэ илъэсым, хабзэм чыгу къарити, заом хэлэжъэгъэ дзэкIолIхэм псэупIэу Натырбей агъэпсыгъ. Ащ ычылIэ ежэ пщым чыгу десятигъэ мин 20-р къалэу Кропоткин дэжэ къыщыратыгъ. Ащ ыуж псэупIэм Натырбово фаусыжыгъ. Зэрэ-

хъурэмкIэ, псэупIэм нахы чыгаер нахыжъ ыкIи бэ ащ къырыкIуагъэр. Шолъыр мэхъанэ зилэ автомобиль гъогум пэгъунэгъоу чыгаер щыт, ащ къыхэкIэу мы урамым рыкIохэрэм ащ гу лъамытэн алъэкIырэп. ЛIэшIэгъу пчъагъэм къыклоцI Натырбые щыпсэухэрэм ятамыгъэу мы чыгыр щыт.

Блащэпсынэ псынэ цыкIур

Тарихъ мэхъанэ зилэ чыюпсым исаугъэтхэм ащыщ Блащэпсынэ дэт псынэ цыкIур. Тхыдэм къызэрилорэмкIэ, я XIX-рэ лIэшIэгъум Кавказ заом илъэхъан Къэбэртае щыщ чылэгъо зауIэмэ зыкъызэкIакъуи, псыхъоу Фэдз илъэгъо-блэгъухэм адэжэ псэупIэкIэ къэкIуагъэх. Ахэм ащыщхэр псыхъоу Щэхъураджэ къызэпачи, псынэкIэ чым ипчылIатIэу, хъаблэ-хъаблэу тIысыгъэх. Нэужым, 1868-рэ илъэхэм, къуаджэу Бла-

КIарэ Фатим

щэпсынэ ылъапсэ ыдзыгъ, ащ итарихы мыщ къыщэжъэ. Нахыжъэхэм къызэралотэжырэмкIэ, къуаджэр къызытекIыгъэу алытэрэр мы чыпIэм къыщыкIырэ чыгъ лъэпкъэу блащэмрэ ащ дэжэ къыкIэчъырэ псынэкIэчъымрэ ары. Мы гушыитIур зызэпыбгъэуцокIэ, непэ къуаджэм ыцIэу Блащэпсынэ гъэпсыгъэ мэхъу. Ащ къыщэгъэжъагъэу мы чыпIэм къоджэдэхсэм мэхъанэшхо ратызэ къырэкIох. Блащэпсынэ псынэ цыкIур икъэбар чыжъэу Iугъэ.

Хабзэ зэрэхъугъэу, къуаджэм хъакIэ горэ къэкIуагъэмэ, апэ зыдащэрэр псынэ цыкIур ары. Джащ фэдэу чылэм зы мэфэкли, хъяри щыкIорэп мы чыпIэм къэмыкIохэу, гушIогъо IофкIэ ащ зэхимыщэхэу. КIалэм къызищэкIэ, мы чыпIэм къахIохэшъ, псынэкIэчым къичъырэ псы къабзэм рагъашъо, псым фэдэу инасып къабзэу, чылэм лъэпсэ пытэ щидзынэу Тхъэм щыфелъэлух.

Кошхъэблэ районь газетым икIарзынэщ

Сетэхэм яIуашхъэхэр

Еджэркъуае икъоджэ гъунэ къыблэ-къокIыпIэм гъэзагъэу Iуашхъэхэр тетых. Мы чыпIэр тхъалъэупIэу алытэ. КъызэралотэжырэмкIэ, Лабэ исэмэгубгъу щысыгъэ нартхэм ялъэхъан къыщыублагъэу Iуашхъэхэр щылэх. Нартхэм Сетэ зэшхэр ахэтыгъэх: БэIал, Ибрахым ыкIи Хъалил. Зэшхэр шIу алъэгъуштыгъэх, шхъэкIафэ афашыштыгъ, сыда Iомэ ахэр гъукIэ Iэзагъэх, Iыбланэу щытыгъэх. Зэшхэм ашыпхъу закъоу ДэнэкIокI лъэшэу къагъэгъунэщтыгъ. Ашыпхъу шIу зэралъэгъурэр къыралотыкIэу дышъэм хэшIыкIыгъэ щэрэхьитIу зычIэт ку (колесница) фашыгъагъ. Зэгорэм иныжъхэр адыгэхэм ячIыгу къытебэнагъэх ДэнэкIокI атыгъу ашIоигъоу. Сетэ зэшхэр япащэхэу дзэкIолIхэр къэзэрэугоихи, пым пэуцужыгъэх, арэу щытми, зэшищыр мы чыпIэм щыфэхыгъэх. ДэнэкIокI ар зызэхехым, ежыри пым пэуцужынынэу зэуапIэм Iухъагъ. ДзэкIолIмэ ар япащэу иныжъмэ атекIуагъэх, ау ежым шъобжэу тешагъэхэм

фашыгъэ щэрэхьитIу зычIэт кузэкIэтым щагъэтыллыжыгъ. Джары IошхъыппIыр къызытекIыгъэу къалорэр. Пыйхэм япащэ бзылфыгъэм зэрэзуагъэр къызешIэм, шхъакIо щыхъуи, зиукIыжыгъ. Ащ ыуж пыйхэр зэкIэкложыгъэх.

Зыфэдэ щымыIэ ботаническэ чыгхатэр

Хъулэ Руслъан иунэе ботаническэ чыгхатэу къэкIыхэрэр зыдэтыр зыфэдэ щымыIэ чыпIэ дахэу Кошхъаблэ къыдэуцау-гъэхэм ащыщ. Мы мафэм ехъулэу хвое чыгъ лъэпкъ 850-рэ, тикъэралыгъокIэ зыми имыIэу лотос лъэпкъ 500-м ехъу, чыгум къыщыкIырэ кактусхэр, магнолиер, бамбукур ыкIи нэмыкI бэдэдэ зэрэдунаеу къарищызэ къыгъэкIыгъэх. УрысыемкIэ мы къэкIыхэрэм ащыщхэр зырызых. Ащ нэмыкIэу ежэ ылэ-кIэ къыгъэкIыгъэхэри илэх. Руслъан ичыгхатэ икъэбар тиреспубликэ имызакъоу, тыди щызэлъашIагъ. Урысыем ишолъыр зэфэшхъафхэу Челябинскэ, Липецкэ, Новосибирскэ,

Илъыгъэ Аслъан

къахэкIэу идунай ыхъожыгъ. ШIункI хъугъэу ятIонэрэ мафэм Сетэ зэш-зэшыпхъур агъэтыллыжыгъэх. ДэнэкIокI ышхэм

Екатеринбург, Москва, Санкт-Петербург купхэр къарэкIых, ахэм Руслъан лекцие къафеджэ, мастер-классхэр афызэхешэ.

Я 4 — 5-рэ нэклубгъохэр зыгъэхъазырыгъэр
КIАРЭ Фатим.

Кошхъэблэ районь газетым икIарзынэщ

Апсэхэр зэпэблагъэх

«Тызэгъусэмэ ары тызытеклорэр» — ищылэныгэккэ гупшысэ шхьалэм ренэу фэшъыпкъ Туапсэ кышхыгъэ Яна Сторожук. Ар Краснодар краим имызакоу, Адыгеими шашлэ: журналист пэрыт, краим ителеканалхэм ильэс зэфэшхьафхэм ащылэжъагъ, джы шьолъыр радиостанции иным ипаш, общественнэ лофышл, шлушлэ лофтхьэбзэ инхэм язэхэщаклу ыккы бзыльфыгъэ дахэу, лушэу, сэнаушчыгъэ ин зыхэльэу адыгэ лъэпсэжхэр зилэу щыт.

Шлушлэ фондэу «Край добра»

«Шлу плъэгъурэр пшлэныр — шхьафитыныгъ, пшлэрэр шлу плъэгъуныр — насыпыгъ», — ело Янэу общественнэ лофшлэным ильэсыбэ фэзыгъэхьыгъэм. «Цветик-семицветик» зыфилорэ шлушлэ фондэу (джы — «Край добра») пэцэныгъэ дызэрихьэзэ краим икьалэхэмрэ ирайонхэмрэ бэрэ кыккыушхыгъэх, сабылхэу, ны-тыхэу шылэныгъэм чыплэ кыин ригъэуцугъэхэм алуцлэщтыгъ, врачхэр упчлэжъагъу ышлэщтыгъэх, спонсорхэм ыккы шлушлэлохэм алыхыуштыгъ, клэлэ-цыккылухэмрэ лэтахьохэмрэ ягумэккхэм кьэралыгъомрэ обществэмрэ аналэ атырадзэным фэгъэхьыгъэ лофтхьабзэхэм ахэлэжъэщтыгъ.

— Гуцылэхэу «гуклэгъумрэ» «шлушлэ-нымрэ» сэрккэ кьарыккырэр зы, — ело Янэ. — Сыда зыплөклэ, цыфым шлу ышлэшъуцтэп гуклэгъу хэмылэмэ. Хымэ луузыр зэхышлэщтэп. Шлушлэ фондэм цыф мин пчъагъэ зэрэпхы зы гухэлъ ялэу — кыпплэблагъэм удэлэпылэныр ыккы иушлуагъэ ебгъэккыныр. Мафэ, сыхьат кьэс зыгорэ лэпылэгъу щэккэ. Зыгорэм ищылэныгъэ цыккы зэпыун ыплэккыштыгъ. Анахь шынагъор — ублэккыныр, уаккыб фэбгъэзэныр, пчыгъушэ-ныр. Ау сыдэуштыгъ етланэ ушылэщтэ? Удэлэпылэныр плэккыштыгъэу, ау ар умышлагъэу? Кьэбгъээнэжъын плэккыштыгъэу, ау кьэмыгъээнэжъыгъэу? Мы упчлэхэм шхьадж ежъ иджэуап кьэрэрэт. Сэрккэ мафэ кьэс шлум уфэлажъэми, ар лофшлэныр. Ар уищылэныгъэ мэхъу — чэц-зымафэм иуахьтэ ыккы пшхьэ илоф ямылытыгъэу. Ащккэ е ушыл, е ушылэп.

Унагъом итариххэр ылъапсэхэмрэ, яти яни ялэккэ чыгъхэр дэгъу дэдэу зэзыгъэшлэгъэ Янэ рыгушхозэ кьелэ: «Сэ Кобл Аскэр Хьаджумар ыккы сырипхорэлъф!»

Ильэсыбэккэ узэккэлэбэжъэмэ, Янэ журналистикэмккэ факультетым щеджэ-зэ, гъэзетэу «Шапсугия» зыфилорэм ятэжъ фэгъэхьыгъэ тхыгъэ кьыригъэхьыгъагъ. Тхыгъэр иныгъэп, ау тыжъэу шьолъыр кыбым чыжъэу зыкьэбар шлуклэ цылугъэм фэгъэхьыгъэ гукъэккыжхэм фэбагъэр, шлушлэгъур, рэзэныгъэр сатырэ пэпчъ кьахэщыщтыгъ.

«Сятэжърэ сэрэрэ тпсэхэр зэпэблагъэх егъашлэми тызэрэмылэгъуэгъэми, — кьытыгъагъ Янэ. — Ищылэныгъэ фэгъэхьыгъэу кьылотэжъыгъэр бэ, зэпсэу лъэхъаным обществэм хэхъухьэщтыгъэри, ышлэщтыгъэм фэд ситворческэ лофшлэнккэ кьызэрэсшхьапэжъыштыгъ. Юриспруденцием хэшкыккы ин фырилагъ, зэхэфынхэр ышлынхэу иккэсагъ. Ащ имызакоу, тамыгъэу Весы кьыхиу-бытэрэ уахьтэм тыккышхыгъу».

Ищылэныгъэ кьэбархэм анэмьккэу — «Сятэжъ 1923-рэ ильэсым ичъэпыо-

гъу мазэ и 18-м Кобл Хьаджумаррэ Салымхъанрэ яунагъо кьыхъухьагъ. Сэнаушчыгъэ ин хэлъэу, шлэныгъэм фэблэу кьэтэджыгъ» — тхыгъэм бэ гъэ-шлэгъонэу ыккы джырэ ныбжыккэхэм шысэ тырахын алъэккыныр итыгъэр: мэкъумэщышлэ унагъом кьыккыгъэ клэлэ кьызэрэпклом ищылэныгъэ ежъ-ежъырэу «зэришлэщтыгъэр». А лъэхъаным псэу-щтыгъэ лэужым инахьыбэм фэдэу ащ ахьши, нэлосэныгъи ыгъэфедэнэу илагъэп, щылагъэр зы: цыф шьыпкъэ хъуным фэблэщтыгъ — гъэсагъэу, шхьэклафэ фашлэу, кьэралыгъом, кьыпэблагъэхэм, илахьылхэм шлуагъэ кьафихьэу.

— Ильэсибл еджэныр кьызеухым, Аскэр гъэсэныгъэм джыри нахь лъэшэу фэблэу ригъэжъагъ, джащ пае Темыр — Осетие клэлэгъэджэ институтэу К.Л. Хетагуровым ыцлэ зыхьырэ рабфаккэ заджэщтыгъэхэ ифакультет члэхьагъ, — кьелуатэ Янэ. — Я 3-рэ курсыр кьызеухым, Орджоникидзе кьыккыжы янэ-ятэхэм адэжъ кьэккыжыгъ ыккы 1940-рэ ильэсым Псышлэпэ районым иеджаплэхэм ащыц ия 10-рэ класс щеджагъ. Игупсэхэм кьызэралотэжъы-рэмккэ, сятэжъ, джыри сабылзэ, ренэу кьылоштыгъ унашъохэр ытынхэу зэрэ-

фаер, арынккы хъун юрист сэнэхьатыр зэригъэгъотынуу зыккырихъухьагъэри. Хэбзэгъэуцугъэхэм уаккыпкырыккыизэ хэбзэнчъагъэмрэ мызэфэныгъэмрэ уатэ-кышъушт. Ау бэрэ кьыхэккы тызэрэфаеу мыхъоу ыккы узэмыжэгъахэр кьыккыккы — заор кьэжъагъ. Ащ щылэныгъэр зэри-хьоккыгъ, кьэккышлэ уахьтэм гухэлъэу фырылэхэр зэхыккыутагъэх, пстэури зы-ккылушэуагъ.

А уахьтэм Аскэр ильэс 17 нылэп ыныбжыгъэр. Иккыоджэгъухэр зым ыуж зыр итэу зэуаплэм зэрэккыохэрэр зельэ-гъум, ыныбжъ зы ильэс зыфыхаригъэ-гъахъуи (а уахьтэм ар бэмэ афызэ-шлөкыштыгъ), бэ темышлэу чыгу лэхъэу «Малая Земля» зыфилорэм щызэуагъ.

— Зэгорэм сятэжъ итхыгъэхэм кьа-хэзгъотагъ гъожъы хъужыгъэ тхылыплэ зэккылошхыгъагъэ, — ыгу кьэккыжы Янэ. — Гъэзетэу «Знамя Родины» зы-филорэм ар кьыхэупкыгъагъ ыккы дзэм и Совет дзэккылохэм, командирхэм ыккы политлофышлэхэм — Чыгу Залэр плыгъэ ахэлъэу кьэзыухъумагъэхэм зазщыфи-гъазэрэр ащ итыгъ: «Иллыхъужхэр Родинэм елпытэх ыккы уасэ афэшлы. Ары дзэккылол ыккы командир 6268-у Чыгу Залэр кьэзыухъумагъэхэм орден ыккы медальхэр — дзэ щытхъум ин-пэеплэхэр кьэзытыгъэхэр» — мы гу-

щылэхэр анахьэу сыналэ зытесыдзагъэ-хэм ащышхы, сыда зыплөклэ кьыхагъэ-щыгъэхэм ахэтыгъ Кобл Аскэр Хьаджу-мар ыккыор — сятэжъ. Зэуаплэм щытхы-гъэ дневникым седжэ зыхъуккэ, ижъы-кьащэу зэхэсхынуу синасып кьымыхьы-гъэм седэлурэм фэд. Зэуаплэм щыгъэ-кылогъэ мафэхэр сынэмэ кьаккылоуцох, игузэхашлэхэр, изэрэщыт сынэмэ аккэ-ккы. Унэм кьыфыратхыккыштыгъэ кьэ-бархэу зажэщтыгъэхэр кьыккылажъэхэ зыхъуккэ, ахэм арытэу хъуштыгъэ илахьылхэм ащыц щымылэжъэу, джащы-гъум ыгу ккылоштыгъ, ау зэфэныгъэм ибэнаклоу зэрэщытым ишлуагъэккэ, и Хэгъэу псэемыблэжъэу кьызэригъэгъу-нэрэм фэшл кьыккылотыккыжыштыгъ: «Лъым пае — лъы, лэныгъэм пае — лэныгъ!» — ащ ккылачлэ нахь кьыриты-щтыгъ. Тхыгъэхэм яаужырэ тхьапэхэм ащыц тетхагъ: «...сызэрэнэгуерэмккэ, мэфэ дышъэхэр кьэжъэщтыгъ — пстэури кьэзыгъэнэфэщтхэр. Кьэлогъуае псаоу сыккээнэщтмэ. Сыщэгъуы сыккээнэу...»

1945-рэ ильэсым Коблым ичылэ гупсэ кьэгъэзэжъы. Ышлэщтымккэ бэрэ егупшы-сагъэп — заом зэпиутыгъэ еджэным пиублэжыгъ. Апэ Аскэр Быракъ Плэжъ дзэ-политическэ училищэу М.В. Фрунзем ыцлэ зыхьырэ аштагъ, етланэ ильэситлу Ростов юридическэ еджаплэм члэхьагъ, 1950-рэ ильэсым апшъэрэ гъэсэныгъэ щызэригъэгъотыгъ Всесоюзнэ юриди-ческэ Заочнэ институтым.

— Сятэжъ исэнэхьатккэ лофшлэныр шлуагъэ хэлъэу ыгъэцаккэщтыгъ, — кьы-лотагъ джащ фэдэу Янэ. — Апэ про-курорым илэпылэгъоу, нэужым юриди-ческэ упчлэжъэу лофшлэпэм иочылэу лоф ышлагъ. Иунагуи зэтеуцоштыгъ — апэрэ сабыеу Аюбэ кьэхъугъ. 1954-рэ ильэсым Кобл Аскэр Краснодар краим иочылхэм я Коллегие аштагъ. Джа ильэс дэдэм ятлонэрэ клэлэр кьэ-хъугъ — Аслъан. 1963-рэ ильэсым сятэжъ Туапсэ районым инароднэ хьы-кумышл хъугъэ. Ильэс тешлагъэу пшъашъэ кьыфэхъугъ — Светланэ. Джы зэккэ зэгорэм ежъ зэриухъэсыгъагъэм фэдэу ккыштыгъэ: унэгъо шлагъо илагъ — шлу зыплэгъурэ ишхьэгъусэ, дэлорэ клэлэ-цыккылухэр, сэнэхьатымккэ алытэщтыгъ. Ау 1976-рэ ильэсым, хьылъэу зэсымэджэ уж, сятэжъ ищылэныгъэ зэпыугъ. Ар тэрккэ члэнэгъэшхо хъугъэ...

«Тищылэныгъэ сыдэу бэрэ мызафэу кьычлэккыра! — егупшысэ Яна Сторо-жук. — Сятэжъ фэгъэхьыгъэу сила-хьылхэм кьалотагъэхэр кьысфэнагъэх, идневникхэу ерагъэу тхыгъэу адэтхэр кьызхэпшыккыжхэрэри силэх, ау пстэу-ри ежъ тлэккы горэм сыдэгущылэгъэ кьодиемэ, сшлэщтыгъэ. Ау гукъэккыжы-сатырп, ащ зи ибгъэккыжышъуштыгъ, арышъ, сятэжъ сыгу ил ыккы шлу сэ-лэжъу!»

НЫБЭ Анзор.

Яна Сторожук иунагъо хьарынылэ

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указ

Хъашхурэу узым шыухъумэгъэнхэм фэш

Урысые Федерацием и Законэу N 4979-р зытетэу «Ветеринарием ехылап» зыфилоу 1993-рэ илэсым жоныгуаклэм и 14-м кыдэклэгъэм ия 3-рэ, 17-рэ статьяхэм, Урысые Федерацием мэку-мэщымклэм и Министерствэ иунашъоу N 705-р зытетэу «Хъашхурэу узым зымушъомбгъунымклэм, цыфхэр ащ шыухъумэгъэнхэмклэм лфхъабзэхэм язэхэщэн ехылап» зыфилоу 2020-рэ илэсым шэклогъум и 25-м кыдэклэгъэм, Адыгэ Республикэм ветеринариемклэм и Гъэ-лорышлэпнэ зэхигъэуцогъэ тхылъэу «Адыгэ Республикэм и Кошхъэблэ район кыхиубытэрэ кьуаджэу Фэдэрэ Мостовск районимрэ ягунапкъэклэ гъэзэгъэ лэжъэклуплэм (кадастрэ номерэу 01:02:2604001:305-р зилэ губгъом) хъашхурэу узыр зилэгъэ чэтыу лагъэ кызырэгъэуагъотыгъэм епхыгъэу гумэклэгъохэр дэ-гъэзыжыгъэнхэмклэм лфхъабзэу зэрахъатхэм ягъэ-нэфэн ехылап» зыфилоу N 1044-р зытетэу 2024-рэ

илэсым бэдзэогъум и 30-м кыдэклэгъэм атегъэ-псыхъагъэу **унашъо сэш**:

1. Мыхэр гъэцэклэгъэнхэу:

1) муниципальнэ образованиеу «Кошхъэблэ районим» кыхиубытэрэ чыплэу чэтыу лагъэ кызырэгъэуагъотыгъэр гумэклэгъо, шынагъо кызыпкылын ылъэ-кышт чыплэу гъэнэфэгъэнхэу.

2) гумэклэгъор кызышхыгъэу чыплэм метрэ 500 фэдиз кыхиубытэу узыр кызышхыгъын алъэклэу чыплэу шынагъоу гъэнэфэгъэнхэу.

2. 2024-рэ илэсым лонгъом и 30-м нэс лфхъэ-бзэ гъэнэфэгъэхэр зэхъэгъэнхэу, карантин гъэуц-гъэнхэу.

3. Адыгэ Республикэм ветеринариемклэм и Гъэ-лорышлэпнэ мы лъэныкыомклэм шапхъэу шылэхэм яя 32-рэ, 33-рэ, 34-рэ пунктхэм кыдалытэрэ лф-хъабзэхэр зэшлуиыхнхэу. Урысые Федерацием мэ-

ку-мэщымклэм и Министерствэ иунашъоу 1993-рэ илэсым жоныгуаклэм и 14-м кыдэклэгъэм ия 3-рэ, 17-рэ статьяхэм, Урысые Федерацием мэ-ку-мэщымклэм и Министерствэ иунашъоу N 705-р зытетэу «Хъашхурэу узым зымушъомбгъунымклэм, цыфхэр ащ шыухъумэгъэнхэмклэм лфхъабзэхэм язэхэщэн ехылап» зыфилоу 2020-рэ илэсым шэкло-гъум и 25-м кыдэклэгъэм атэтэу лфхъабзэхэр зэрихъанхэу.

4. Официальнэу кызыхаутырэ мафэм кышыула-гъэу мы Указым кьуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
КЪУМПИЛ Мурат

кь. Мыекьуапэ,
бэдзэогъум и 31-рэ, 2024-рэ илэс
N 93

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ащыпсэхэрэм зэдырйеу шыт мылкыу халытэхэрэм
яигъэклотыгъэ гъэцэклэгъынклэ республикэ программэр заухэсырэ нэужым атлупщыгъэ унэм шыпсэхэрэм
игъэклотыгъэ гъэцэклэгъынклэ тэфэшт ахъшэр зычатышт плалэр гъэнэфэгъэнхэм
ехылап

Урысые Федерацием цыф псэуплэхэмклэм и Ко-декс ия 170-рэ статья ия 5.2-рэ лэх, Адыгэ Респуб-ликэм и Законэу N 225-р зытетэу «Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ачлэхэм зэдырйеу шыт мылкыу иигъэклоты-гъэ гъэцэклэгъынклэ игъом зэхэцэгъэным ехылап» зыфилоу 2013-рэ илэсым шышхъалым и 1-м кы-дэклэгъэм ия 2-рэ статья ия 7.13-рэ пункт атегъэ-псыхъагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо еш**:

1. Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ащыпсэхэрэм зэды-

рйеу шыт мылкыу халытэхэрэм яигъэклотыгъэ гъэ-цэклэгъынклэ республикэ программэр заухэсырэ нэужым атлупщыгъэ унэм шыпсэхэрэм игъэклотыгъэ гъэцэклэгъынклэ тэфэшт ахъшэр зычатыштыр зэхъо-кыныгъэхэм ауж илэси 3 зытешлэклэ ары.

2. Федеральнэ законэу «Урысые Федераци-ем цыфхэр зычлэх унэхэмклэм и Кодекс зэхъоклы-ныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхъыгъ» зыфилоу N 601-р зытетэу 2023-рэ илэсым тыгъэгъазэм и 19-м кыдэклэгъэм кыдилытэрэ лъэныкыохэм

кьапкырыкыхэзэ мы унашъом иположениехэр агъэ-федэнхэу.

3. Официальнэу кызыхаутырэу юж мэфи 10 зытешлэклэ мы унашъом кьуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет
и Тхьаматэу КИЭРЭЩЭ Анзаур

кь. Мыекьуапэ,
шэклогъум и 2, 2024-рэ илэс
N 112

Уахътэр ыкли шылэклэ-псэуклэр

Шайнычышхор

Унагъомрэ ащ цагъэфедэрэ пкыгъохэмрэ бгъэшагъоу апсэ зэхэл мэхъу. Тэри тилагъ зы-пэтшылын шымылэу шайныч ны-бэшъушхо чернилэшъо дахэ псы-щэлэныкыо ифэу. Адыгэ унэу цыфым ежъ-ежырэу ылэклэ ышлыштыгъэу, клэсэнхэр дахэу кьеклоклэхэу блынклэр кызы-шлэклэгъагъэр анахь гүлэтыплэ кьэзышлыштыгъэр адыгэ хьа-коу пхэкклэ агъэплэуштыгъэр ары. Машлэм изэклэгъэнэни пшлэн фэагъэ: ар псынклэу зэ-клэгъаблэрэу бзылфэгъэ лэп-ласэу, дэрмэн зыпылэу алы-тэщтыгъ.

Джа хьаку зэклэшыхъэгъэ лэпклэ-лэпклэу шхэлэ-пщэры-хьаплэм итыштыгъэм нэф зы-шъэу, чэщыр хэклотэфэ шай-нычышхор ренэу кышыжъо-штыгъ укворэлэ-зыриутэклэ-жъэу; тышхэ кьэс шай тетшъу-хъажыштыгъ: шъоушыгъу зыхэ-лыр е кьалмыкь щаеу шатэр е шэлэмэ лэшлэ дэдэр зигъуса-гъэр. Ары Шайнычышхор нэмык хьакъу-шыкыуэ ашлэклэу, нахь тыгу кызыклинагъэр. Ащ кы-шыжъогъэ шъоушыгъу шайм идэгъугъагъэ непи зымы сфе-гъэпшэштэп, джарэу шай дэгъу дэдэ ижъуштыгъ.

Шыпкыэ, ащ чэмклэс шклэ

цыклоу, шайуцыр зэрыт шай-нычыжыиер ренэу кыготыгъ — тагъэтхъэжыштыгъ. Кьыхэ-кыштыгъ тынэ-тэтэхэр имыхсэу тэ, клэлэцыкыушхэм тыкызынэ-клэ, джэгу мыушхыжым е тхэн-еджэным тахэтэу, Шайнычы-шхор «дгъэгушылэу», кьуркьур-кьоу кыжъуклэу, ишхъателубэ лъатэу зыриутэклэу, кьажъомэ, кьажъозэ ижъушхыжым нэ-сыгъэу, зыпэтшылын шымылэу, тиунагъо бэрэчэтыгъэ кызыл-хэрэр тыгулэзэ хьакум кытед-гъэклотыжъэу.

Адыгэхэр илэс 50 — 60-клэ узэклэбэжымэ, тэмашхъэр зэклэ зы унагъом фэдэу, дахэу зэфэгумэклэ-зэдэлэжъэхэу псэу-штыгъэх. Чэмыр лъфагъэмэ е мэлхэм шынынхэр кьаклэхъа-гъэмэ, зэфэгушлэуштыгъэх, хэти имыхъамелэ зэфэдэу тлупшы-гъагъэ; шхын клэщыгъо ашлы-гъэу тинэнэжъ ыкли ащ илэгъу нахъыжъхэр ханэу, ахэм ялахъ афэтымыхыгъэу тытлысэу бы-ным тышхыгъэу кьэсшлэжырэп. Ау а псэпэ-гопэ шлэным тэ, цыкылушхэм, гушлуагъо хэдгъа-тэщтыгъ. Джы кызынэсыгъэ-ми сэ сшъхэкклэ сиклас узэ-тешлэжъэу уиэхэм е зифэшъошэ нахъыжъхэм адэжъ уклоныр. «Тхъауегъэпсэу» кьыуалонми

ары кьэс, уегупшысэмэ, мэхъа-нэ илэба! Джащ фэд, «зэдэшхэ лэшлэ» зэралорэми хэлъ шы; узэщыш-узэлэгъу заклэу лэнэ-шхом ушызэдэпэлусэу ушхэн-ри тхъагъо, ащ сыдрэ мыхъа-мелэри бэклэ нахь кыгъэлэшлэ-штыгъ. Шхыу лэпэщыпс лэгъэ-шхом клэнклэ жъэлхъэ шхъоп-лыр бэу хэлъэу, шыбжыи-дагъэр плыжыжыбзэу, плэстэ-стырыр убагъэу дахэу бзыгъэу ащ кыгольэу зыпшхыклэ, шэч хэлъэп, угуи кыклиубытэщтыгъ, шыуи ли умгъэшлыштыгъ. Джащ фэдэу шэ гъэжъогъэ дэгъум плэстэр хэщытлагъэу — шэ-плэстэр темызэщэу тшхыштыгъ; шыуанышхоклэ тынэ пчэдыжым кьуае зырихклэ, шыуанлэуагъэ кьоепс фабэу, тхъуемыс кьое-лэшлэ тхъу цынэ такырыхэр зы-хэлъым, кьашыкь кытатти, нахь цыкылушхэм тырагъэтлысылэти, тшхыштыгъэх. Ар гъомылэпхъэ кьодыгъэлэ, зэклэ пкышъолым-клэ лэзэгъу шыпкыагъ.

Аузэ, уахътэ клэщтыгъэ, са-быйхэм ахахъоштыгъ, ны-ты-хэм нахь ныбжъ ялэ хъуштыгъ, шылаклэми хэпшыклэу зызери-хъокыштыгъ. Унэшхо-хъаклэуна-нахь егугъухэу зэлахэу аублагъ: гъучлэ плэклорышхохэу никель-цырыцаухэр зытетыгъэхэм ачлы-

плэ нахь гъот зилэхэм диван-хэр, радиолэ кьэжъэгъаклэхэр, буфет зэтэтхэр ыкли шифонье-рыр кьащэфыхэ хъугъэ.

Тэри тыцыкыу зэпытына, илэс 15 сэри сыхъуи, кьалэм еджакло сыкылагъ, ау сыгу ре-нэу кьуаджэмклэ кьэгъэзэгъагъ. Шэмбэт зэрэхъоу, ечэндым ехъу-лэу тадэжъ сыхъэкложыштыгъ.

Джащ фэдэу сызшыкыжыгъэ горэм, хатэм сызидэхэм, чэуб-гъум дэжъ хэклэу шылым хэу-бгъуагъэу ти Шайнычышхо хэ-лэу слэгъугъэ, сыгуагъэ изыгъ; сыхъуати, ныбэклэ чым хэулу-багъэ хъугъэ Шайнычышхоу тызэраплугъэу, тызгъэщэлыгъэр кьэсэлэтыгъ; сеуцуалли, цыф-ымышлэу, псыщальэмрэ сабын-лэклэпэмрэ дэслыгъэу, зэхэу-шлэогъагъэми умышлэжынынэу, ышъо дахэ кычлэгъэжыжыгъ, ыклоцли зэрэслэклэу клэришлэ-гъэ сагъэр, сыд ишыклэми, изгъэкли, псы бэрэ изгъэчыхъа-жыжыгъ; сыгушлэу, унэм кыс-хъажыи, зытетыштыгъэ хъаку-шъхъэр чыплэ фэсшыжыжыгъ. Ежыри — Шайнычышхор, зи мыхъугъахэу, бэрэчэт-бэрэчэ-тэу, зэресагъэу, унагъом кы-халплэщтыгъ.

Ау сэ сызэрэмыгъагъэу кычлэклэгъэ, псыр кыкылэчы-

штыгъ... Джащыгъум сыфэмыя-хэу згъэчэпхъыжыи, уеплымэ, уиыгъатхэу, гъушъаплэм згъэ-цугъэ. Уахътэ тешлагъэу Адыгэ хэку музейм схи, лъэпкыым инэлэеплэ Шайнычышхор шлу-хъафтын фэсшыгъ...

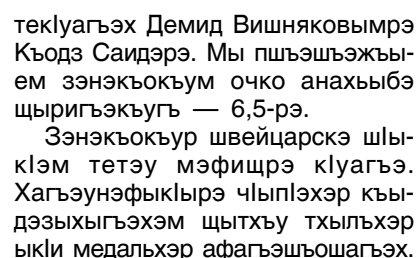
Седжагъ, апшъэрэ гъэсэнэгъэ силэ хъугъэ, мы музей шып-кыэм инаучнэ лфышлэ шхъалэу джы сылажэщтыгъ. Мафэ горэм лъэпкэ этнографиемклэ агъэхъа-зырырэ кьэжъэлэжъон иным тызэхэтэу лф дэтшлэнэу кы-талауагъ. Ащ хагъэхъашт пкы-гуабэу фондым кыхахыгъэм тэ тиунэгъо Шайнычышхоу тпсэ зыхэлъыгъэу, тиклэсагъэу, тиунэ-плет ышъокли инэгъэ-дэхагъэ-кли, ишай лэшлэ дэдэкли зэбгъэ-пшэн шымылэу шытилагъэр а пкыгъо пстэумэ ядэхэклэу кызырэхэщырэу слэгъугъэ. Къэспхъуати, лэпкыорэгъэу пытэу, пытэу сыбгъэ Шайнычы-шхор клэсфызагъ, силофшлэгу бзылфэгъэхэр нэшлэ-гушлэхэу кысолоплэх...

Цыф цыкыу иунэ, итахътэ, икушъэ, илагъэ, ишайныч — зэклэ кьэшлэклэгъагъэу зэраплу-гъэр ыпсэ шыщ мэхъуба! Шай-нычышхор тэрклэ, тиунагъоклэ, псэ зыпыт пкыгъуагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ЗЭНЭКЪОКЪур аухыгъ

Мыекъуапэ игурыт еджаплэу
N 17-м иклэлэеджаклоу Янис Му-
зенитовыр, ащ очко 5,5-рэ ригъэ-

Къатхэхэрэм яшлшlrэ редакцием иеплъыклэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкышт.

Нэклүбгьор зыгъэхъазырыгъэр БЗЭШУ Асхъад.

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретарыр
ЖакIэмыкъо А. З.